

ڪتاب ۾ استعمال ٿيل سائنسي اصطلاح

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

ڪارڻ خوراڪ ۾ فولاد جي ڪمي، رت جي ڳاڙهن سيلن جو زهريلن مان سبب تباه ٿيڻ يا رت جو ايترو ٽڪڙو ضايع ٿيڻ آهي جو جسم اهڙي ڪوٽ پوري ڪري نه سگهي.

Antibiotic (اين. ٽي. بيا. ٽڪ) اهڙي دوا استعمال ڪرڻ جيڪا بئڪٽيريا سبب ٿيندڙ بيماريون ختم ڪري.

Antibiotic resistance (اين. ٽي. بيا. ٽڪ ري. زس) جس جي ڇڏڻ بئڪٽيريا کي ڪا ائنٽيبياٽڪ ماري نه سگهي، ائنٽيبياٽڪ ۾ اهڙي مزاحمت بنا ضرورت استعمال ڪرڻ يا ماحول ۾ اڇلائي ڇڏڻ سبب پيدا ٿي سگهي ٿي.

Artemisinin (آر. ٽي. ميسي. نن) مليريا جي علاج لاءِ استعمال ٿيندڙ دوا.

Asbestos (اٽس. بيس. ٽوس) هڪ اهڙو زهريلو مادو جيڪو سڙي نٿو سگهي، منجھانس عمارتن لاءِ باهه نه لڳندڙ شيون ۽ بچاءَ جون پوشاڪون ٺاهيون وڃن ٿيون. ائسبيسٽوس ڪوٽي ڪڍجي ٿو ۽ ان جا سنهنا تاندورا ڦڦڙن تائين پهچي ائسبيسٽوسس (asbestosis) جي سنگين بيماري پيدا ڪن ٿا.

Asthma (اي.ز. ما) دم، دمڪشي، ڦڦڙن جي بيماري سبب ساهه کڻڻ ۾ تڪليف سان سڀنيءَ جهڙي آواز جو پيدا ٿيڻ. دم جو دورو ڪن مخصوص ائلرجي پيدا ڪندڙ شين ۽ هوا جي غلاظت سبب پوي ٿو.

Autoclave (آ. ٽو. ڪلئو) باف جي تپش ۽ دٻاءَ رستي آروڳيندڙ (جيوڙا ماريندڙ) مشين، عام طور تي اسپتالن ۽ ڪلينيڪن ۾ استعمال ٿئي.

B

Bacteria (بئڪ. ٽي. ربا) ايترا تڇ جاندار جيڪي خوردبين کانسواءِ ڏسي نه سگهجن، ڪي روڳي بيماريون پيدا ڪن ته ڪي نامياتي مادن کي ڳاري ساڙي ڇڏين ۽ مٽيءَ کي صحتمند رکن.

Benzene (بين. زين) هڪ خطرناڪ ڳاريندڙ وکر.

Bilharzia (بل. هار. زيا) آبي ڪوٺن ۾ واڌ ڪندڙ هڪ قسم جي ڪينٽين سبب ٿيندڙ بيماري جيڪا رت جي ڪينٽين ۽ شستوسومياس نالي سان به سڏجي.

Biodiversity (بايو. ڊاءِ. ورستي) گوناگون جيوت، هن ڌرتيءَ تي رهندڙ پائنت پائنت قسمن جا ٻوٽا، جانور ۽ جيت.

Biogas (بايو. گئس) گهڻي ڀاڱي ميٿين گئس جيڪا نامياتي مادن جي ڳرڻ سڙڻ سبب پيدا ٿئي ٿي. بايوگئس جي ڳرڻ سان غلاظت نٿي ٿئي ۽ ٻارڻ طور استعمال ڪري

A

A-frame level (آي- فريم ليول) انگريزي اکر آي (A) جهڙو ڪاٺ جو اوزار جنهن رستي ڪنهن لهواري هنڌ جي سنوت لهجي.

Absorb (اٽب. زارب) جذب ڪرڻ، ٻوٽا زمين مان پاڻي جذب ڪن ٿا.

Acetaminophen (اي. سيٽا. مين. و. فين) سور ماريندڙ دوا، پغراسيٽامول جي نالي سان به سڏجي.

Acetone (ايسي. ٽون) هڪ زهريلي ڳاريندڙ پاڻين.

Activated charcoal (اٽڪ. ٽي. وٽي. ڊ. چار. ڪول) وانٽريل ڪوئلي جي پاڻوڊر مان ٺهيل ڪنهن به شئي جي استعمال ڪرڻ سان جسم مان زهر جذب ٿي وڃي ٿو ۽ پيدا ٿيندڙ تڪليف گهٽائي ٿو.

Active ingredient (اڪ. ٽوان. گري. ڊي. ن. ٽ) جيتمار دوا ۾ جيتن کي ماريندڙ هڪ وکر.

Acute (اڪيوٽ) جڏهن ڪا شئي اوچتو ٿي پوي سخت، گڻپير يا خطرناڪ هجي. ڪا سنگين بيماري جلد بدتر ٿي وڃي ٿي ۽ ممڪن آهي ته گهڻو وقت نه هلي.

Agroforestry (ايگ. روفار. ي. سٽ. ري) فصلن سان گڏ وڻ ٽڻ به پوکڻ ته جيئن هڪ ئي وقت ڪاڌ خوراڪ ۽ ٻارڻ سميت زمين جي سائڊ جهڙا ڪيترائي فائدا حاصل ٿي سگهن.

AIDS (اائڊس، اڪوٽر ڊ ايمون ڊيفيشنسي سنڊروم جو مخفف) ايڇ آءِ وي (HIV) وائرس سبب ٿيندڙ بيماري. اائڊس واري فرد جو جسم گهڻو ڪمزور ٿي وڃي ٿو ۽ بيماريءَ سان منهن ڏئي نٿو سگهي.

Air pollution (ايئر. پو. لو. شن) هوا جي غلاظت، زهريلين گئسن ۽ سنهيءَ دڙ جو هوا سان شامل ٿيڻ. قدرتي ٻارڻ، ٻارڻ سان هوا جي ڪيتري غلاظت پيدا ٿئي ٿي.

Algae (ال. جي) بنا پاڙن، نٿڙ يا پنن جي ٿيندڙ تمام ننڍڙا ٻوٽا، پاڻيءَ ۽ گهميل هنڌن تي واڌ ڪن.

Allergy, allergic reaction (ال. ر. جي. ال. ر. جيڪ ري. اڪ. شن) خارش، نچون، ڊپڙيا ڳاڙها نشان ورلي ساهه کڻڻ ۾ تڪليف يا سڪتي ۾ وڃڻ سبب ڪي فرد تڏهن متاثر ٿين ٿا جڏهن ڪي مخصوص شيون ساهه رستي کڻن، ڪاٺي وڃن، ڇبهي پون يا ڇهجن ٿيون. ائلرجي پيدا ڪندڙ شيون ائلرجن (allergen) سڏجن ٿيون.

Anemia (ا. ني. ميا) رتوٺاڻي، رت جي ٻوٺاڻي، رت جي ڳاڙهن جڙن جي ڪوٽ سبب رت جو ڪمزور ۽ ڇڊو ٿي وڃڻ جنهن جا

پاڻي گڏ ٿي وهڪرن ۽ ندين جي صورت ۾ وهي يا جر ۾ گڏ ٿي وڃي.

Cell (سيل) گهرڙو. ڪنهن به جاندار جسم جو ننڍي ۾ ننڍو ايڪو/جزو. سڀ انسان، جانور ۽ پوٽا سيلن جا ٺهيل آهن.

Certification program (سر. تي. ف. ڪئشن پرو. گرام) خريدارن کي ٻڌائڻ ته اهي شيون صحتمند ماحول يا سماجي طريقن سان اپايون ويون آهن. زرعي پيداوار کي نامياتي، بيلائي ۽ پائدار طريقي وغيره جو سرٽيفڪيٽ ڏئي سگھجي ٿو. اهڙي تصديق ڪرڻ سان سنو اگھ ملي ٿو.

Chemical body burden (ڪيمي. ڪل باڊي برڊن) ڪنهن به وقت، انساني جسم ۾ موجود زهريلن ڪيميائي مادن جو مقدار.

Chlorine (ڪلورين) جيوڙن مارڻ ۽ پاڻي صاف ڪرڻ لاءِ ڪتب ايندڙ هڪ طاقتور ڪيميائي وڪر. عام طور تي بليچ سڏجي. پني صاف ڪرڻ ۽ پي وي سي پلاسٽڪ ٺاهڻ لاءِ به ڪتب اچي ٿي. ڪلورين جون ٺهيل شيون ساڙڻ سان منجھائن ڊاءِ آڪسن ۽ فيورانس جهڙيون زهريليون گئسون خارج ٿين ٿيون.

Chloroquine (ڪلو. رو. ڪوئن) مليريا جي علاج لاءِ ڪتب ايندڙ دوا.

Cholera (ڪال. را.) بئڪٽيريا سبب ڪئي پاڻي پيئڻ ۽ کاڌي کائڻ ڪري ٿيندڙ بيماري. عام طور تي ڪئي پاڻيءَ ڪري پکڙجي ٿي. شديد التيون ۽ دست ڪري وڃي ٿي.

Chromium (ڪرو. مي. ڀر) هڪ زهريلو ڳورو ڌاتو چمڙي رڱڻ ۽ ڪيترن ڪارخانن ۾ استعمال ٿئي ٿو.

Chronic (ڪران. ڪ) ڪهنئي، پراڻي. هڪ ڊگھي عرصي تائين هلندڙ يا بار بار ٿي پوندڙ. ڪهنئي بيماري ڪيترا سال هلي ٿي ۽ انجو علاج ڏکيو ٿئي ٿو.

Clindamycin (ڪلن. ڊا. مائي. سن) مليريا ۽ ٻين بيمارين لاءِ آئنٽيبائيڪ طور ڪتب ايندڙ دوا.

Cistern (سس. ٽرن) پاڻيءَ گڏ ڪرڻ لاءِ شاهي حوض.

Clean production (ڪلين پرا. ڊڪ. شن) اهڙن صاف طريقن سان شيون ٺاهڻ جنهن سان وڏيءَ حد تائين زهريلي غلاظت گھٽائي يا ختم ڪري سگھجي. صاف پيداواري طريقا ڪتب آڻڻ سان نواڻجنندڙ توانائي ۽ مواد جو استعمال زور وٺي ٿو.

Clear cut logging (ڪلي. ٽر. ڪٽ لاگ. گنگ) جڏهن ڪنهن علائقي جا گھڻا وڻ ڪٽي ڇڏجن.

Climate (ڪلا. ۽. منت) ڪنهن علائقي جي هڪ ڊگھي وقت تائين رهندڙ آبهوا

Climate change (ڪلا. ۽. منت چئنج) موسمي تبديلي. جيئن هاڻ ڪيترن هنڌن تي مختلف موسمي حالتون

سگھجي ٿي.

Biomass (بايو. ماس) پوٽن ۽ جانورن جو غلاظتي مادو عام طور تي ٻارڻ طور استعمال ٿئي ٿو.

Birth defect (برٿ ڊي فيڪٽ) ڪنهن جسماني يا ذهني مسئلي سان ڄاول ٻار جهڙوڪ: چيريل چپ يا ذهني موڱاٽپ، ڄائي جر جا نقص ورتي زهريلن ڪيميائي مادن سبب ٻئين ٿا. موروثي نقصن جي نالي سان به سڏجن.

Black seed (بليڪ سيڊ) ڪلونجي، انڊيا ۽ وچ ايشيا ۾ هي ٻج، دم جي علاج لاءِ ڪتب اچي ٿو ۽ نيگيلا ساتبوا (Nigella sativa) جي نالي سان به سڏجي ٿو.

Bleach (بليچ) پاڻيءَ، مٽاڇرن ۽ اوزارن کي صاف ڪرڻ لاءِ ڪتب ايندڙ هڪ ڪيميائي وڪر.

Blood fluke (بلڊ فلوڪ) آبي ڪوڏن ۾ ٿيندڙ هڪ تڇ ڪينٽون، شستوسوميائيسس ۽ بلهارزيا نالي بيماري پيدا ڪري ٿو.

Brominated flame retardant/BFR (برو. مي. ڊ. ٽيڊ فليمر ر. ٽار. ڊنٽ) بي ايف آر هڪ ڪيميائي زهريلو مادو اليڪٽرانڪس، فرنيچر ۽ ٽيڪسٽائيل جهڙين ڪيترين شيون ۾ استعمال ڪجي ٿو ته جيئن باهه لڳڻ جي گھٽ خطري ۾ رهن.

Bronchitis (برون. ڪائي. ٽس) ٽٽرن جي بيماري جيڪا ڪنگھ، بخار ۽ ڀاتيءَ ۾ سور پيدا ڪري ٿي.

Bronchodilator (برون. ڪو. ڊاءِ. ليٽر) هڪ اهڙي دوا جيڪا ساهه نليون کولي، سيني جو سور ۽ ساهه جون تڪليفون ختم ڪري

C

Cadmium (ڪڊ. ميم) هڪ زهريلو ڳورو ڌاتو اليڪٽرانڪس ۽ ڪيترن پيداواري عملن ۾ استعمال ٿئي

Cancer (ڪين. سر) اهڙي بيماري جنهن سبب سيلن جي چڙواڳ واڌ ٿي جسم کي تباه ڪري ٿي، جسم جي ڪيترن حصن کي متاثر ڪري سگھي ٿي. ڪيترن قسمن جي ڪينسر زهريلن ڪيميائي مادن ۽ صنعتي غلاظت سبب ٿئي ٿي.

Carbon dioxide (ڪار. ڊاءِ. آڪ. سائيڊ) انسانن ۽ جانورن جي ساهه رستي خارج ٿيندڙ گئس، قدرتي ٻارڻ جي ٻرڻ سبب پڻ خارج ٿئي ٿي ۽ عالمي تپش جو هڪ مکيه ڪارڻ بڻجي ٿي.

Carbon monoxide (ڪار. ڊاءِ. مونو. آڪ. سائيڊ) هڪ زهريلي، بي بوءِ، ۽ بي رنگ گئس موٽر ڪارين، سگريٽ، قدرتي گئس، ٻارڻ ۽ ٻين ڪيترن ذريعن رستي پيدا ٿئي ٿي.

Catchment, catchment area (ڪئچ. مينٽ، ڪئچمينٽ ايريا) ٽرائي، زمين جو اهڙو هنڌ جتي مينهن جو

جھڙيون هيٺ مٿاهين تي ٺهيل رڪاوٽون جيڪي پاڻي جي وهڪ کي آهستي ڪن، پڪيڙين ۽ زمين ۾ جذب ڪري ڪاڌ گهٽائين.

Crop residue (ڪراپ ريزيڊيو) فصل جي باقيات لاءِ پاڻي کانپوءِ ڏانڊيون، پن، پاڙون ۽ اهڙو ٻيو مواد عام طور تي ڪامپوزٽ يا بايوماس پارٽ ناهڻ لاءِ استعمال ۾ اچي ٿو.

Crop rotation (ڪراپ روٽيشن) فصلن جي واري وٽي هر سال مختلف قسمن جا فصل پوکڻ ته جيئن زمين جي زرخيزي بهتر ٿي سگهي.

Cutting (ڪٽ تنگ) قلم هڻڻ، جڏهن ڪنهن وڻ يا ٻوٽي جو قلم هڻي نئون ٻوٽو يا وڻ پيدا ڪجي.

Cyanide (سائائيڊ) سون جي ڪاٺين ۾ استعمال ٿيندڙ هڪ تمام زهريلو ڪيميائي وڪر.

D

DDT (ڊي ڊي ٽي / ڊائڪلورو ڊائفيٽائيل ٽرائڪلورو ايٿين) مليريا پڪيڙيندڙ مچرن کي مارڻ لاءِ استعمال ٿيندڙ جيتمار زهر پائدار نامياتي غلاظت ڪندڙ (POP) به سڏجي، بيحد استعمال سبب هاڻ مليريا ختم ڪرڻ ۾ گهٽ اثرائتي ٿي وئي آهي.

Decay (ڊي ڪي) آهستي آهستي ڳرڻ ۽ سرڻ. وڌيڪ ڏسو decompose

Decompose (ڊي ڪم. پوز) جاندارن جو گرميءَ، جيتن ۽ بگڙڪڻ سبب ڳرڻ سڙڻ. نباتاتي مادو ڳري سڙي ڪامپوسٽ يا زرخيز زمين ۾ مٽجي وڃي ٿو.

Deforestation (ڊي فاريس. ٽي. شن) بيلا ڪتي ميدان ڪري ڇڏڻ.

Degradation (ڊي گريءُ ڊي. شن) ڪنهن شئي کي گهٽ ڪرائڻ، گهٽ ڪيماٽو ڪرڻ يا خوبصورت گهٽائڻ، ڇڏڻ، زمين يا پيلن جي ناجائز استعمال ڪرڻ سان ناقص ٿي وڃي ٿي.

Dehydration (ڊي هاءِ ڊريءُ. شن) سوڪهڙو، جڏهن جسم گهربل مقدار ۾ پاڻي حاصل ڪرڻ بجاءِ وڌيڪ ضايع ڪري ڇڏي سوڪهڙو دستن جي بيماريءَ جي هڪ نشاني ۽ عام طور تي ڪمتر صحت صفائي سان لاڳاپيل ٿئي ٿي. سوڪهڙو خاص طور تي ٻارن لاءِ تمام خطرناڪ ٿئي ٿو.

Delirious (ڊلي. ري. يس) وڦلڻ، جڏهن ڪنهن فرد جو دماغ سالم / حالت ۾ نه هجي، ايئن عام طور تي بخار يا ڪن بيمارين سبب ٿئي ٿو.

Dengue fever (ڊين. گي. فيور) مچرن رستي پڪڙجندڙ هڪ خطرناڪ قسم جي بيماري.

Detoxify (ڊي ٽاڪس. ي. فاءِ) زهرن کان صاف ڪرڻ.

محسوس ڪيون وڃن ٿيون بنسبت ماضيءَ جي. موسمي تبديلي عالمي تيش سان لاڳاپيل آهي ۽ قدرتي ٻارڻن جي ٻارڻ سان پيدا ٿئي ٿي.

Community (ڪم. ميونٽي) برادري، راج، راج، پاڳ، ڪنهن هڪ وسندي جا سڀ رهواسي جيڪي ڀت برادريءَ ۾ هڪٻئي سان گڏ هجن. اهڙي وسندي ڪو پاڙو يا سڄو واهڻ يا وسندي به ٿي سگهي ٿي ته ڪن فردن جو گروهه به جهڙوڪ: هاري ناري، ماڻهن يا جيڪي فرد ساڳيءَ عبادت گاهه ويندڙ هجن. سندن ساڳيا مفاد، ساڳيون گهرجون ۽ ساڳيا مسئلا هجن.

Community seed stewardship (ڪم. ميونٽي سيبڊ اسٽي. ورڊ. شپ) جڏهن برادريون آئيندي لاءِ مختلف قسمن جا بچ گڏ ڪن ۽ انهن جي داخلا رکن.

Compact, compaction (ڪام. پئڪٽ، ڪام. پئڪٽ)

ڪام. پئڪٽ. ڪن. جڏهن نامياتي مادن جي ضايع ٿي وڃن، تمام گهڻي آبپاشيءَ يا ماڻهن ۽ جانورن جي گهمڻ يا موٽر گاڏين جي هلڻ ڪري زمين پيڪوڙجي سخت وڃي تڏهن گهڻي هوا ۽ مٽي جملي نٿي سگهي ۽ ڪاڇڻ شروع ڪري ٿي.

Companion planting (ڪم. پي. نين. پلانٽنگ)

مختلف فصل گڏ پوکڻ ته جيئن صحتمند پوک کي زور وٺائي، جيتن جي مسئلي کي گهٽائي ۽ زمين جي غذائي جزن جو بهتر استعمال ڪري سگهجي.

Compost (ڪام. پوسٽ) ڪني کاڌي، فصلن ۽ ٻوٽن جي ڪچري، پاڻ ۽ ٻئي نامياتي مادي مان ٻوٽن جو قدرتي کاڌو ناهڻ.

Conservation (ڪن. زروءُ. شن) سانڍڻ، قدرتي وسيلن جي ضايع يا تباهه ٿيڻ کان بچاءُ ڪرڻ.

Constructed wetland (ڪنس. ٽرڪ. ٽيڊ. ويٽ. لنڊ)

هڪ اهڙي ڪاهي يا تراڻي جيڪا ويٽلنڊ جي ٻوٽن سان ڀريل هجي ۽ اهي ڪني پاڻيءَ کي ڇاڻيندا صاف ڪندا رهن انهن کي **سٽر به سڏجي**.

Consumer (ڪن. زيو. مر) صارف، شيون استعمال يا خريد ڪندڙ فرد.

Consumption (ڪن. زمپ. شن) شيون ۽ ذريعا خريدڻ ۽ استعمال.

Containment pond (ڪن. ٽن. مينيت پانڊ) هڪ اهڙو کڏو جنهن ۾ ڪاٺين ۽ ڪوٺائي جو گند گڏ ڪجي.

Contour, contour line (ڪن. ٽور. ڪن. ٽور. لائين)

ٽاڪرويا لهوارون هيٺ مٿاهيون جيڪي لهوارن هنڌن جون سڌايون ٿين.

Contour barrier (ڪن. ٽور. بئر. بئير) ڀت يا ڪاهي

Enzyme (ان.زائمر) جاندارن جو هڪ اهڙو مادو پيدا ڪرڻ جنهن سبب ڪيميائي تبديليون اچن ٿيون جهڙوڪ کاڌو هضم ٿيڻ.

Epidemic (ا.پ.ي.ڊي.مڪ) وبا، هڪ اهڙي بيماري جيڪا هڪ فرد کان ٻئي فرد تائين جھٽ پهچي گھڻن کي بيمار ڪري وجهي.

Epilepsy (ا.پي.ليپ.سي) مرگهي، هڪ اهڙي بيماري جنهن ۾ ڪنهن فرد کي درڙيون/گڏڙيون پون ۽ هوش ۾ نه رهي.

Ephedra (ا.في.ڊر.ا) ڊم جي حملن کان بچائيندڙ هڪ جڙي ٻوٽي، چين ۾ ما هوانگ (Ma Huang) نالي سان سڏجي.

Ephedrine (ا.في.ڊر.ن) ساهه کڻڻ ۾ سهائتا ڏيندڙ هڪ دوا.

Equator (ا.ڪوئي.ٽر) خط استوا، هڪ اهڙي خيالي ليڪ جيڪا ڌرتي جي اترئين اڌ کي ڏاکڻي اڌ کان جدا ڪري ٿي.

Erosion (ا.رو.شن) کاڌ، جڏهن زمين ۽ پٿر ڳري گسي هوا ۽ پاڻي رستي وهن.

Estrogen (ايس.ٽرو.جن) عورتن جي جسم ۾ پيدا ٿيڻ تي ضابطو رکندڙ پروجيسٽيرن سان گڏ پيدا ٿيندڙ هارمون.

Evaporation (ا.وٽي.ور.شن) بخارجڻ، جڏهن پاڻي هوا ۾ خشڪ ٿي وڃي.

Excess (ا.يڪ.سس) گھڻائي، ڪثرت، ڪنهن شئي جو حد کان وڌيڪ هجڻ جهڙوڪ غلاظت يا ڪچرو.

Exotic plant or tree (ا.گ.ز.ا.ٽڪ پلانٽ آر ٽري) ڌاريو ٻاهريون، ڪو اهڙو ٻوٽو يا وڻ جيڪو مقامي نه هجي.

Exploit (ا.يڪس.پلاٽ) صحت جي ڊگھن فائدين کي نظر انداز ڪندي ڪمائي لاءِ استعمال ڪرڻ.

Exposure (ا.يڪس.پو.زر) وائڪو ٿيڻ، جڏهن ڪو فرد ڪنهن شئي سان لاڳاپي ۾ اچي. ماڻهو جيتمار دوائن ۽ اهڙن ٻين ڪيميائي مادن سان ساهه کڻڻ، ڳھڻ ۽ ڇهڻ رستي لاڳاپي ۾ اچن ٿا.

Extraction (ا.ٽڪس.ٽر.ڪ.شن) کوٽي ڪيڙڻ، زمين مان تيل، معدنيات يا اهڙا ٻيا وڪر ڪيڙڻ.

F

Fair trade (فيئر ٽريڊ) اهڙي مناسب/واجبي اگھه تي شيون خريدار ۽ وڪڻڻ جيڪي خريد ۽ وڪرو ڪندڙ ٻنهي لاءِ جائز هجن، مناسب واپار سڏجي ٿو.

Fair trade certification (فيئر ٽريڊ سر.ٽي.فڪي.شن) خريد ڪندڙن کي ٻڌائڻ ته اهڙين شيون جي ٺاهيندڙن پورهئي جا جائز طريقا اختيار ڪيا آهن، نتيجي ۾ پورهئي ڪندڙن کي وڌيڪ ۽ مستحڪم قيمتون ملي سگھن ٿيون. وڌيڪ ڏسو. certification.

Diabetes (ڊاءِ.بي.ٽيز) ذیابيطس، جڏهن جسم ڪنڊن کي **اڪلائي** نه سگھي، منن پيشابن جي بيماري به سڏجي.

Diarrhea (ڊاءِ.ريا) دست، پاڻيءَ جهڙو پٿرو هر هر ايندڙ ڪاڪوس. عام طور تي دستن جي بيماري ڪئي پاڻي بيٺڻ ۽ صحت صفائي نه هجڻ سبب ٿئي ٿي.

Dilute (ڊاءِ.ليوٽ) ڇڏو ڪرڻ، پاڻي ملائي پٿرو ڪرڻ.

Dioxins (ڊاءِ.آڪ.سن) پلاسٽڪ جي سٽڙ سان ڊاءِ آڪسن نالي انتهائي هاجيڪار ڪيميائي مادن جو خارج ٿيڻ جيڪي پاڻدار نامياتي غلاظتي مادا آهن.

Disinfect, disinfection (ڊس.ان.فيڪٽ، ڊس.ان.فيڪشن) ان.فيڪشن (اروڳڻ، ڪنهن شئي (پاڻي، ڦٽ، اوزار ۽ سامان وغيره) کي اهڙيءَ طرح سان صاف ڪرڻ ته جيئن منجھس جيوڙا باقي نه رهن ۽ بيماري نه پکيڙين.

Disposable (ڊس.پوز.ا.بل) اهڙي شئي جيڪا هڪ ڀيري جي استعمال کانپوءِ ضايع ڪري ڇڏجي.

Diversity (ڊاءِ.ور.سٽي) گوناگونيت، انيڪ قسمن جي ماڻهن، جانورن، ٻوٽن يا ٻين شين جو هڪ هنڌ موجود هجڻ، وڌيڪ ڏسو. biodiversity.

Drainage (ڊر.ئن.ايڇ) نيڪاس، ڪنهن هنڌ تان پاڻي نيڪالڻ يا جر ۾ سمي وڃڻ.

Drug resistance (ڊرگ ري.زس.ٽ.ئنس) جڏهن ڪي دوائون ڪنهن بيماريءَ لاءِ اثر اٿائينون نه رهن.

E

Ecological, ecology (ا.ڪا.لا.جي.ڪل.ا.ڪا.لا.جي) جاندارن جو پاڻ ۾ ۽ پنهنجي ماحول سان لاڳاپو. جڏهن ڪا شئي ماحول لاءِ ڪارائتي هجي يا ڪنهن قدرتي سرشتي جيان ردعمل ڪري ته، ماحولياتي سڏجي ٿي.

Ecotourism (ا.ڪ.و.ٽو.ٽر.زم) سياحن/سيلانين کي ماحول کي ڇيهي رسائڻ کانسواءِ ڪنهن ماڳ جي قدرتي سونهن/حسين قدرتي نظارا ڏيکاري آمدنيءَ جون رٿائون هلائڻ.

Emphysema (ا.م.في.سي.ما) ڦڦڙن جي سنگين بيماري سگريٽ ڇڪڻ، ڪاٺين کوٽڻ ۽ هوا جي غلاظت سبب پيدا ٿئي ٿي.

Endometriosis (ا.ين.ڊو.مي.ٽري.وسس) هڪ اهڙي سنگين بيماري جنهن سبب ڳڀيرڻ جو اسٽر، ڳڀيرڻ کان ٻاهر واڌ ڪري ٿو.

Environmental Impact Assessment /EIA (ان.وا.ءِ.رن.مينٽ.ا.م.پيڪٽ.ا.سي.س.مينٽ) ماحول تي ٻونڌڙ اثرن جي ڇنڊڇاڻ جو اڀياس ڪرڻ، جنهن رستي جاڻ رکڻ ته ڪنهن رٿا جهڙوڪ: ڪنهن ڪاڻ کوٽڻ، ڊئم اڏڻ يا روڊ ٺاهڻ سان ڪهڙيون ماحولي تبديليون اچي سگھن ٿيون.

مري ويل ٻوٽن ۽ جانورن جي باقيات مان پيدا ٿيل. قدرتي ٻارڻ ۾ تيل، ڪوئلو ۽ قدرتي گئس شامل آهي. قدرتي ٻارڻ اڻ نواڻندڙ وسيلو آهي، جڏهن ٻاريو وڃي ٿو ته منجھانئس ڪاربان ڊاءِ آڪسائيڊ خارج ٿي عالمي تپش جو ڪارڻ بڻجي ٿي.

Fumes (فيوم) بخار بي بوءِ گئسون يا ڊونھون ورتي نظر نه ايندڙ ڪيميائي مادن مان خارج ٿين ٿا يا جڏهن باهه ٻري ٿي. عام طور تي بخار ساهه لاءِ ھائيجار ٿين ٿا.

G

Gasoline (گيس، و. لائن) قدرتي ٻارڻ موٽرڪارين، ٽرڪن، موٽر سائيڪلن ۽ جنرلي ٽرين وغيره ۾ استعمال ٿئي ٿو. پيٽرول جي نالي سان به سڏجي ٿو.

Genes (جي. ن. س) هر جاندار جا موروثي ايڪاجيڪي انهن جي گڻن يا خاصيتن جو فيصلو ڪن ٿا. جينون اسانجي اکين جو رنگ ڪارو يا شيرو، وار سڌا يا گھنڊيدار هٿن ۽ پيرن جي سائيز ۽ ڊول وغيره جھڙين ڀاون جو فيصلو ڪن ٿيون.

Generate (جن. ر. ٽ) بجلي پيدا ڪرڻ.

Genetic damage, Genetic defect (جي. نيٽڪ

ڊئم. ميچ، جي. نيٽڪ ڊفيڪٽ) جينيائي نقص جينن کي نقصان پهچائين ٿا نتيجي ۾ اهڙي ماڻهوءَ، ٻوٽي يا جانور لاءِ مسئلا پيدا ٿين ٿا. ڪيترا زهريلو مادا جينيائي نقص پيدا ڪن ٿا ۽ اهي اولاد ۾ منتقل ٿيندا رهن ٿا.

Genetic engineering (جي. نيٽڪ انج. نيئر. نگ)

جڏهن سائنسدان ٻوٽن ۽ جانورن جون جينون ورتي ڪنهن مختلف قسم جي ٻوٽي ۽ جانور جي جينن سان تبديل ڪن ٿا ته جيئن پيدا ٿيندڙ ٻوٽي يا جانور جي خاصيتن ۾ مرضي مطابق تبديلي آڻي سگھجي.

Germ (جرم) جيوڙا، بيماريون پکيڙيندڙ ٿڃ جيو. مختلف جيوڙا مختلف بيماريون پيدا ڪن ۽ مختلف طريقن سان پکيڙين ٿا جھڙوڪ: دستن جا جيوڙا ڪرفٽي، رستي ته سلھه جا هوا رستي پکڙجن ٿا.

Giardia (جي. آر. ڊيا) هڪ اهڙو پٿراساڻي جيوڙو جيڪو پيلا، بدبودار دست، پيٽ ۾ وڍ ۽ اوڳر ايون ڪرائي ٿو ۽ انهن مان ڪنن آڻن جي بوءِ اچي ٿي.

Global warming (گلوبل وارمرنگ) عالمي تپش.

سڄيءَ دنيا ۾ وڌندڙ گرمي پد سبب وڌيڪ ٻوڏون، طوفان، سامونڊي سطح ۾ چاڙهه ۽ ڪيترن نون هنڌن تائين بيمارين جو پکڙجڻ.

Glutaraldehyde (گلو. ٽا. رل. ڊي. هائيڊ) جيوڙن مارڻ ۽

صفائي لاءِ استعمال ٿيندڙ هڪ زهريلو ڪيميائي مادو.

انتھائي خطرناڪ هجڻ سبب ضرورت هجي ته خبرداريءَ

Farmer field school (فار. مرفيلڊ اسڪول) اهڙا سکياڻي پروگرام جيڪي آبادگارن کي پنهنجن مسئلن سان حل ڪرڻ ۾ مدد ڪن ۽ اهي ٻين آبادگارن سان وڻدين.

Ferment (فرمينٽ) خمير جڻ. جڏهن کاڌو ۽ ٻيون نامياتي شيون ڳري ڪنڀون ٿي وڃن جنهن جو سبب بئڪٽيريا جو انهن شين ۾ داخل ٿي ڪين مٽائي ڇڏڻ آهي.

Fertile, fertility (فر. ٽا. ٿيل. فر. ٽل. لٽي) زرخيزي، زمين ڪيترو سنو فصل پائڻي ٿي يا جانور ۽ ماڻهو ڪيتري بهتر پيدايش ڪن ٿا.

Fertilizer (فر. ٽي. لائي. زر) پاڻ اهڙو مادو جنهن جي استعمال سان زمين وڌيڪ زرخيز ٿئي ۽ وڌيڪ اپٽ ڏئي.

Food chain (فوڊ چين) غذائي زنجير. جنهن طريقي سان جاندار هڪٻئي سان سلهاڙيل رهن ۽ هڪ سٺي پٺي (يا انجي پيداوار) کي کائي ٿي. انکي فوڊ ويب (food web) به سڏجي ٿو.

Food safety (فوڊ سئف. ٽي) جڏهن کاڌو غذائيت سان پرپور ۽ ڪنهن به زهريلي يا ھائيجار مادي کان پاڪ صاف هجي.

Food security (فوڊ س. ڪيور. ٽي) غذائي تحفظ/ کاڌي جي ضمانت. جڏهن هر هڪ کي سڄو سال کاڌ لاءِ مجموعو سنو طاقتور ۽ صحيح کاڌو ملي ته جيئن چست ۽ تندرست زندگي گذاري سگھي. کاڌي جي ضمانت جو مطلب کاڌو اهڙي طريقي سان پائڻ ۽ ورهائڻ آهي جنهن سان هڪ صحتمند ماحول قائم رهي، برادريءَ ۾ اعتماد پيدا ٿئي ۽ ماڻهن ۽ برادريءَ ۾ ان جي وڻڊ ورهاست به ٿيندي رهي ٿي.

Food sovereignty (فوڊ ساو. رين. ٽي) غذائي خودمختياري. ڪنهن برادريءَ/ راج، خطي يا قوم کي پنهنجي مقامي ڪاڇ شرسن جي فيصلن ڪرڻ جو حق هجڻ جنهن ۾ مقامي زراعت، تنديون، مناسب ورهاست، خريد ڪري سگھڻ جي قوت ۽ سٺي کاڌي هجڻ جي ضمانت به شامل آهي.

Food web (فوڊ ويب) ڏسو food chain

Forest (فاريسٽ) ٻيلو. زمين جو هڪ اهڙو شاهي ٽڪرو جيڪو گھاتن وڻن ۽ ٻوٽن سان ڇانيل هجي. ڪو ٻيلو ڳو وڻن ٿيڻ ۽ ٻوٽن تائين محدود نٿو ٿئي پر منجھس قسمن قسمن جانور، جيت جٽيا، پکي ٿين ۽ ماڻهو به رهن ٿا جيڪي ٻيلي جا محتاج ٿين ٿا.

Formaldehyde (فار. مل. ڊي. هائيڊ) هڪ زهريلو ڪيميائي مادو آروڳڻ ۽ صفائي سميت ڪارخانن ۾ ڪتب ايندڙ وڪر. فارملڊيهايڊ خطرناڪ هجڻ سبب خبرداريءَ سان استعمال ڪرڻ گھرجي، جي اوس ڪرڻو هجي ته.

Fossil fuel (فاس. سل. فيول) قدرتي ٻارڻ. لکين سال اڳ

۽ اروڳڻ لاءِ استعمال ٿيندڙ هڪ ڪيميائي مادو.
Hygiene (هاڻ جيئن) صحت صفائي. ماڻهو صاف سٿري رهڻ ۽ بيمارين جي جيوڙن کان بچڻ لاءِ جيڪي ڪجهه ڪن ٿا جنهن ۾ هٿ ملي صاف ڪرڻ، سنان ڪرڻ، کاڌو تيار ڪرڻ ۽ سانڍي رکڻ سميت گهر صاف سٿري رکڻ جهڙيون ڳالهيون اچي وڃن ٿيون.

I

Ibuprofen (ا.بو.پروفين) سور، سوزش ۽ بخار گهٽائيندڙ دوا.

Immunization (ا.م.ميو.ني.ز.شن) هڪ اهڙيءَ دوا جي انجنيڪشن جنهن جي هڻڻ سان ڪن بيمارين جو اڳواٽ بچاءُ ڪجي جهڙوڪ: آرٽي، خناق ۽ پوليو انڪي وٽڪسينيشن به سڏجي.

Immunization programs (ا.م.ميو.ني.ز.شن) پروگرام (عامي سطح تي ماڻهن کي بيمارين کان بچائڻ / اميون ڪرڻ جا پروگرام جيڪي عام طور تي صحت جون بين القوامي تنظيمون جهڙوڪ صحت جو عالمي ادارو، يونيسيف، قومي ۽ مقامي حڪومتون هلائين ۽ اهڙيون مهمون جنهن هيٺ وٽڪسينون ٺاهيون ۽ وڪرو ڪيون وڃن ٿيون، وٽڪسينيشن پروگرام به سڏجي.

Incineration (ا.ن.سي.نير.شن) شين کي هڪ بند بنيءَ ۾ ساڙي ختم ڪري ڇڏڻ.

Incinerator (ا.ن.سي.نير.يٽر) برقي بني. غلاظت ساڙڻ لاءِ هڪ قسم جي بني يا اوون.

Incline (ا.ن.ڪلائين) ڪنهن ٽڪريءَ جي چاڙهي.

Indoor air pollution (ا.ن.ڊور ايئر پول.لوشن) ڪنهن گهر يا عمارت اندر تماڪ، باهه، ڪيميائي مادن يا ٻين ذريعن رستي ٿيندڙ هوا جي غلاظت.

Industrial pollution (ا.ن.ڊس.ٽريئل پول.لوشن) صنعتي غلاظت، ڪنهن ڪارخاني جي هر قسم جي غلاظت جيڪا ڪيميائي مادن ۽ غلاظتي پيداوار سبب پيدا ٿئي ٿي.

Inert ingredient (ا.ن.ارت انگريڊينٽ) ڪنهن پيسٽيڪائيڊ / جيتمار زهر جو هڪ اهڙو سليل وڪر جيڪو انجو چست حصو نه هجي. سليل وڪرن ۾ اهڙيون شيون به اچي وڃن ٿيون جيڪي پيسٽيڪائيڊ کي ٻوٽن يا جيتن سان اهڙو چنبڙائي ڇڏين ٿيون جو اهي مينهن ۾ ڏوٻجي به نه ٿيون سگهن. عام طور تي اهڙا وڪر گهڻا زهريلائي ٿين ٿا.

Infection (ا.ن.فيڪ.شن) روڳ، بئڪٽيريا، وائرس يا ٻين جيوڙن سبب ٿيندڙ بيماري بيماريون سڄي جسم يا جسم جي ڪنهن هڪ حصي کي متاثر ڪري سگهن ٿيون.

Infectious disease (ا.ن.فيڪ.شن.ڊيزيز) اهڙي وياڻي /

سان استعمال ڪجي.
Goiter (گوايٽر) ڪنٺ مالها. کاڌي ۾ آيوڊين جي ڪوت يا ساٿائڊ جي زهر سبب ڳڙيءَ جي هيٺين مهاڙين حصي تي ٿيندڙ ڳوڙهو.
Greywater (گري واٽر) ڌوپ يا رڌ بچاءُ لاءِ استعمال ٿيل پاڻي، باغيچن ۽ اهڙن ٻين هنڌن لاءِ وري استعمال ڪري سگهجي ٿو.

Groundwater (گراؤنڊ واٽر) جڙ زمين اندر وهندڙ پاڻي جيڪو ڪوهن ۽ چشمن رستي پيئڻ لاءِ ڪتب اچي ٿو، جڙ جي پاڻيءَ جي سطح مينهن جي مقدار زمين ۽ پاڻي جي استعمال جي طريقن آهر مٿي رهي ٿي.

Guinea worm (گن.ي.ورم) وار-ڪينٽون، وارو نارو ڏاڳي جو مرض. سفيد ڏاڳي جيان هڪ سنهو ڊگهو ڪينٽون جهڙيءَ هيٺان رهي ۽ ٺنڱ يا جسم جي ڪنهن به گهميل هنڌ تي پيڙا ڪن ڦٽ ڪري وڃي.

H

Hantavirus (هان.ٽا.واي.رس) بيمار ڪٽر ٿيندڙ جانورن جي پيشاب يا ڦولھڙين ۾ ساهه کڻڻ سان ماڻهن ۾ پڪڙجندڙ هڪ وچڙندڙ بيماري.

Heavy metals (هي.وي.ميٽ.ل) ڳورا ڌاتو. هنن ڌاتن جو خصيص مقدار به جسم ۾ وڃي ته خطرناڪ ثابت ٿي سگهي ٿو. شيهو ڪيڊيمير، پارو ۽ ڪروميوم ڳورا ڌاتو آهن.

High voltage wire (هاڻ وولٽ ويج واٽر) اهڙيون تارون جيڪي بجلي، ٺهندڙ هنڌ کان استعمال واري هنڌ تائين نيعن.

HIV (ايڇ آءِ وي) هيومن اميونوڊيفيشنسي وائرس جو مخفف، سڄيءَ دنيا ۾ لکين فردن کي متاثر ڪندڙ وائرس نيٺ اٺاڏس پيدا ڪري جسم جي، بيمارين سان منهن ڏيڻ جي قوت ختم ڪري ڇڏي ٿو. اڃان تائين هن بيماري جو علاج موجود ناهي، جڏهن ته دوائن، بهتر کاڌي ۽ سٺي گذران رستي هن بيماري جي زور کي گهٽائي سگهجي ٿو.

Hormones (هار.مونس) جسم ۾ پيدا ٿيندڙ قدرتي ڪيميائي رطوبتون جيڪي وزن، جسماني گرميءَ، بڪ، هنڌن جي سگهائڻ، مزاج، جنسي احساسن ۽ ويجھه / پيدايش جهڙين لباقت تي ضابطو رکن ٿيون.

Hormone disruptor (هار.مون.ڊس.رپ.ٽر) ڪوبه زهريلو ڪيميائي مادو جڏهن جسم ۾ وڃي تڏهن اسانجي هارمونن ۾ ڳاڙ پيدا ڪري ٿو.

Hybrid (هاڻ.برڊ) گاڏڙ، پيوند، ڀُسر. ڪو اهڙو ٻوٽو يا جانور جن جا ٻه مختلف والدين هجن ۽ انهن جي ميلاپ سان مخصوص خاصيتون حاصل ڪجن.

Hydrogen peroxide (هاڻ.ڊرو.جن.پر.آڪسائيڊ) صفائي

Malaria (م.لير.يا) هڪ اهڙي سنگين بيماري جيڪا بخار، ڏڪڻي، سور پيدا ڪري ۽ موتمار ثابت ٿي سگھي. مليريا مچرن رستي پکڙجي ٿي.

Malnutrition (مال.نو.ٽري.شن) کاڌي جي اوڻائي/کاڌوٺائي. جڏهن جسم کي صحتمند رهڻ لاءِ ڄمھمي خوراڪ حاصل ٿي نه سگھي.

Manganese (م.ن.گ.نيز) هڪ زھريلو ڳورو ڌاتو جيڪو ويلڊنگ ۽ تارن ڳنڍڻ لاءِ ڪتب اچي.

Mercury (م.ر.ڪيو.ري) پارو. هڪ زھريلو پاڻيڻي، ڳورو ڌاتو سون کوٽڻ لاءِ ڪاٺين، ٿرماميٽرن ۽ ڪيترن طبي اوزارن ۾ استعمال ٿئي. پاري کي ڇهڻ به خطرناڪ ٿئي ٿو گھڻي حالت ۾ متحج، ساهه ۾ وجھڻ، پاڻيءَ يا ٻين عنصرن سان ملڻ کانپوءِ تھائين خطرناڪ ٿي وڃي ٿو.

Microwave (م.ا.ءِ.ڪرو.ويو) هڪ اهڙو اوون جيڪو توانائيءَ جي لھرن جي گرمي استعمال ڪري شين کي اروڱي/جيوتڙن کان صاف ڪري ڇڏي ٿو.

Mildew (م.ل.ڊو) اهڙي فنگي/فنگس جيڪا ڏسڻ ۾ پائوڊر، مٽيءَ يا ڌاڳن جيان اچي، فنگي گھميل ھنڌن تي واڌ ڪري ٿي.

Mold (م.ولڊ) هڪ قسم جي فنگس/فنگي جيڪا پاروٽي کاڌي، ٻوٽن ۽ گرم ۽ گھميل شين تي واڌ ڪري ٿي.

Monoculture (مون.و.ڪل.چر) ڪنھن زمين تي ڪري تي رڳو هڪ قسم جو فصل پوکڻ، انکي مونوڪراپنگ (monocropping) به سڏجي.

Mulch (م.لچ) زمين جي مٿاڇري تي پکڙيل هڪ اهڙو مواد جيڪو سج، مينهن، هوا ۽ گندگاهه کان بچاءُ ڏئي ٿو.

Green manure (گري.ن.م.ءِ.نيوٽر) سائو پاڻ عام طور تي مچ (mulch) طور استعمال ڪيو وڃي ٿو.

Multinational corporation (م.ل.ٽي.ن.ءِ.شن.ئل.ڪار.پور.ءِ.شن) اهڙا گھڻ قومي طاقتور واپاري ادارا جيڪي هڪ ئي وقت دنيا جي ڪيترن ملڪن ۾ ڪاروبار ڪن. گھڻا طاقتور هجڻ سبب حڪومتن تي پنھنجا اثر هلائي عالمي ڪاروباري نيمن ۽ قانونن ۾ تبديليون آڻي سگھن ٿا. ڪين ٽرانسنشنل ڪارپوريشن (transnational corporations) جي نالي سان به سڏجي.

Multiple chemical sensitivity/MCS (ايم.سي.ايس.م/ل.ٽي.پل.ڪيم.ري.ڪل.سين.سي.ٽو.ٽي) گھڻ ڪيميائي حساسيت. هڪ اهڙي بيماري جيڪا ماڻھن ۾ رنگن، سرھائڻ/خوشبوئڻ، موٽر ڪارين ۽ عمارتي سامان وغيره ۾ موجود عام زھرن سبب اٽلرجي جا ڳنڍيل ردعمل پيدا ڪري ٿي. 'ماحولياتي بيماريءَ' (environmental illness) جي نالي سان به سڏجي ٿي.

پکڙجندڙ بيماري جيڪا هڪ فرد کان ٻئي فرد ۾ سولائي سان وڃي سگھي.

Infrastructure (ان.ف.ا.اسٽرڪ.چر) بنيادي جوڙجڪ جهڙوڪ: گھر، روڊ ۽ پاڻيءَ جا سنجت.

Injection (ان.جيڪ.شن) جڏهن جسم ۾ سرنج ۽ سئي رستي ڪا دوا يا پاڻيڻ امان ٿي وڃي.

Integrated pest management/IPM (ان.ٽي.گري.ٽ.ايد.پيسٽ.مئنيج.مينٽ/آءِ.پي.ايم) زھريلن ڪيميائي مادن بنا فصلن کي جيتن ۽ بيمارين کان بچائڻ جو طريقو نيچرل پيسٽ مئنيجمينٽ (natural pest management) به سڏجي.

Inputs (ان.پٽس) آبادگار پاران فصل اپائڻ لاءِ ڪا به سھائتي شئي استعمال ڪرڻ جهڙوڪ بچ، جيتمار دوا ۽ پاڻ.

Insulation (ان.سول.ءِ.شن) ڪو به اهڙو مادو استعمال ڪرڻ جنھن سان گرمي، سردِي، آواز يا بجلي پنھنجيءَ جاءِ کان ٻاهر نه اچي.

J

Jaundice (جان.ڊس) پيرقان، سائي، چمڙيءَ ۽ اکين جو رنگ پيلو ٿي وڃڻ، سائي جيري جي بيماري يا هيپٽائٽس جي نشاني ٿي سگھي ٿي.

Junk food (جنگ.فوڊ) چشڪيدار کاڌو. اهڙو کاڌو يا پيئو جيڪو سوادي ته لڳي پر صحت بخش نه هجي جو منجھس کي ٿورڙا غذائي جزا ۽ ڄمھمو سٺپ، لوڻ، ڪنڊ، تيل يا ڪيميائي مادا موجود ٿين ٿا.

K

L

Leachate (لي.چٽ) ڪنھن غلاظت يا گند جي ڍير مان سمنڊڙ غليظ پاڻيڻ.

Leach field (ليچ.فيلڊ) ڪني پاڻيءَ کي صاف ڪرڻ جو شرسٽو جنھن هيٺ گندي پاڻيءَ کي زير زمين سوراخدار پاڻيڻ ڏانهن موڪلجي ٿو جن مان آھستي آھستي گندو پاڻي زمين ۾ جذب ٿي وڃي ٿو.

Leukemia (لو.ڪي.ميا) رت ۽ هڏي جي مک جي ڪينسر.

Lymph system (لمف.سسٽم) لمفي سرشتو. جسم جو بيمارين کان بچائيندڙ ۽ چٽائيندڙ سرشتو.

Lymphomas (لم.فو.ماس) جسم جي لمف سرشتي ۾ پيدا ٿيندڙ مختلف ڪينسرين لاءِ عام اصطلاح.

M

Ma huang ڏسو افيڊرا

O

Obesity (آ.بي.س.تي) تلهائپ. بيحد وزني جنهن سبب صحت جا سنگين مسئلا پيدا ٿين ٿا.

Oil (آئل) قدرتي تيل (فاسل فيول) ملائم گهري پاڻيٺ جهڙو زمين اندر پيدا ٿئي ٿو. جنهن مان پيترول (گئسولن)، ڊيزل، گاسليت، پلاسٽڪ ۽ ڪارخانن ۾ ڪتب ايندڙ ڪيترينون شيون ٺاهيون وڃن ٿيون. پيتروليم به سڏجي

Oil refinery (آئل رفاٽن.نري) تيل صاف ڪرڻ جا ڪارخانا، تيل مان گئسولن، بيا ٻارڻ، اسفالت ۽ پلاسٽڪ ٺاهين ٿي ۽ هوا جي غلاظت پيدا ڪرڻ جا وڏا ذريعا ٿين ٿا.

Organic farming (اور.گءِ.نڪ فارمرنگ) اهڙي پوک جنهن لاءِ ڪيميائي پاڻ يا جيتمار دوائون استعمال نه ڪجن. جيتمار دوائن جي ايجاد کان اڳ پوک انهن جي استعمال بنا ڪئي ويندي هئي جنهن کي آرگنڪ فارمنگ سڏجي ٿو. لفظ آرگنڪ / نامياتي ۽ جي معنيٰ بنا ڪيميائي مادن جي پوک ڪرڻ آهي

Organic certification (اور.گءِ.نڪ.سر.تي.ف.ڪءِ.شن) جيڪي آبادگار پوکي لاءِ نامياتي يا پائدار طريقا استعمال ڪن ٿا تن کي اهڙيون سندون ملڻ سان ڪين پنهنجي پيداوار جون وڌيڪ ۽ مستحڪم قيمتون ملن ٿيون. وڌيڪ ڏسو certification

Organic matter (اور.گءِ.نڪ معت.تر) نامياتي مادو، ڪا به اهڙي شئي جيڪا زنده آهي يا هئي ۽ ڳري سڙي وڃي ٿي جهڙوڪ: پوٽا، جانور، جيت ۽ بئڪٽيريا وغيره. نامياتي مادو زمين کي زرخيز ڪري ٿو.

Organic waste (اور.گءِ.نڪ ويسٽ) نامياتي غلاظت، کاڌ خوراڪ جي باقيات، فصل جو ڪچرو، پاڻ ۽ جاندار شين جي باقيات جيڪا ڳري زمين سان ملي وڃن ٿيون.

P

Paracetamol (پئراسي.تامول) ڏسو اسيتامينوفين.

Paralysis (پئرا.لاءِ.سس) اڏرنگو، چرپر ڪري نه سگهڻ.

Parasites (پئرا.اسائيت) اهڙا ننڍڙا جيوڙا جيڪي ڪنهن فرد يا جانور جي جسم اندر يا مٿان رهن ۽ بيماري پيدا ڪري سگهن.

Passive solar design (پئس.سوسولر.ڊ.زائين) عمارتن جي اهڙي هنڌ ۽ آبهوائي حالتن آهر جوڙجڪ ڪرڻ ته جيئن قدرتي گرمي، تڌ ۽ روشني حاصل ٿي سگهي.

PCBs، پالي.ڪلوري.ني.ٽيڊ.با.في.نيلس / پي سي بي. هي جتاندار زهريلو نامياتي ڪيميائي مادو رنگن، پلاسٽڪ ۽ اليڪٽرانڪ جي اوزارن ۾ استعمال ٿين ٿا، ماحول ۾ ڊگهو عرصو باقي رهن ٿا ۽ سلامتيءَ سان خارج ڪري نٿا سگهجن.

N

Naphtha (نئف.ٿا) هڪ زهريلو ڳاريندڙ وکر.

Natural fertilizer (نيچ.رل.فرت.لائيزر) قدرتي پاڻ. نامياتي مادن جهڙوڪ: چيٽي، فصل جي ڪچري مان ٺهندڙ پاڻ يا ڪمپوزٽ.

Natural gas (نيچ.رل.گئس) قدرتي گئس. زمين يا سمنڊ اندر پيدا ٿيندڙ گئس.

Natural pesticide (نيچ.رل.پيس.تي.سائيڊ) قدرتي جيتمار زهر. پوٽن جهڙن قدرتي مادن (ٿور، مرچن، گينڊي وغيره)، ڪير يا بنا سڀي تيل مان ٺهندڙ جيتمار دوائون.

Natural succession (نيچ.رل.سڪ.سيس.شن) هڪ اهڙو مرحلو جڏهن پوٽا ڪنهن تباه حال زمين تي ٽڪري مان واڌ ڪن يا تباهي کانپوءِ پائيرا ٿين.

Nickel (نڪل) بئٽرين، اليڪٽروپلٽنگ ۽ سوڌڻ ۾ استعمال ٿيندڙ ڌاتو، نڪل سان لاڳاپي ۾ اڇڻ سان صحت جا مسئلا پيدا ٿي سگهن ٿا.

Nitrogen (نائٽ.روجن) هڪ قدرتي ڪيميائي وکر جيڪو صحتمند زمين لاءِ ضروري ٿئي ٿو.

Nitrogen fixing plants or trees (نائ.ٽرو.جن فڪسنگ پلانٽس آر ٽريز) نائٽروجن جذب ڪندڙ پوٽا يا وڻ، اها زمين سان شامل ڪري ساوڪ جي سٺي واڌ ڪرائين ٿا.

Node (نوڊ) اک، ڳنڍ، ڳوڙهي.

Nonrenewable resource (نان.رينيو.ايل.ري.سورس) اڻ نواڻندڙ وسيلا

Non timber forest product (نان.ٽم.بر.فار.پيسٽ پراڊڪٽ) ڪاٺيءَ کان سواءِ باقي ٻيون ڪيترينون شيون جيڪي ٻيلي مان پائدار طريقي سان حاصل ڪري وڪرو وڃن ٿيون.

Nursery (نرس.ري) نرسري هڪ اهڙو هنڌ جتي وڻ ۽ پوٽا تيسيتائين سنڀال هيٺ اڀايا وڃن ٿا جيسيتائين ايترا طاقتور نه ٿي وڃن جو ڪنهن ٻئي هنڌ هڻڻ سان واڌ ڪري سگهن.

Nutrient (نو.ٽري.انٽ) غذائي جزو، ڪا به اهڙي شئي جنهن تي پوٽا، جانور ۽ ماڻهو پلجن. ماڻهن کي طاقتور ٿيڻ ۽ تندرست رهڻ، پوٽن کي واڌ ڪرڻ ۽ ڦر جهلڻ لاءِ غذائي جزن جي ضرورت ٿئي ٿي. آبادگار زمين سان ڪامپوسٽ ۽ پاڻ ملائڻ سان منجھس غذائي جزا شامل ڪن ٿا.

Nutrition (نيو.ٽري.شن) غذا، کاڌو، جمجمي ۽ صحيح قسم جي کاڌن کائڻ سان ماڻهوءَ کي واڌ ڪرڻ ۾ مدد ملي ٿي، تندرست رهي ٿو ۽ بيمارين سان منهن ڏئي سگهي ٿو.

Precautionary principle

(پري ڪا. ش. ن. ٿري پرن. سي. پل) جڏهن ڪنهن به سبب اهو ويساه ڪجي ته ڪا شئي هاڃو پهچائي سگهي ٿي پوءِ ڀلي ته اهڙي پڪ نه به هجي تڏهن بهتر ان کان پاسو ڪرڻ ٿئي ٿو بجاءِ اهڙي خطري ڪٽڻ جي.

Predator (پريڊيٽر) شڪاري، هڪ اهڙو جانور جيڪو ٻين جانورن جو شڪار ڪري ٿو.

Progesterone (پرو جيسٽيرون) ٽيرون، عورتن جي جسم جو هڪ هارمون جيڪو ايسٽروجن سان گڏجي پيدائش تي ضابطو رکي ٿو.

Price support (پرائيس سپ. پورٽ) سرڪار طرفان آبادگارن جي ڪن جنسن جي قيمت مقرر ڪرڻ سان ڪين منڊين ۾ وڏا اگهه ملڻ سان سهائتا ٿئي ٿي.

Pseudoephedrine (سو. ڊو. ايفي. ريڊين) هڪ اهڙي دوا جيڪا ساهه سرشتي جا لنگهه کولي، پروڪوڊائليٽر به سڏجي.

PVC (پي وي سي) پالي. وينائيل ڪلورائيٽي. ڊ هڪ قسم جي پلاسٽڪ جنهن ۾ ڪلورين ٿئي جڏهن ناهي ۽ ساڙي وڃي ٿي ته منجهانئس ڊاءِ آڪسن ۽ فيورانس جهڙا انتهائي هاجيڪار ڪيميائي مادا خارج ٿين ٿا.

Q

Quinine (ڪو. ڊي. نين) مليريا جي علاج جي دوا.

R

Radiation (ري. ڊي. اي. شن) شعاع، ڪرڻا. توانائي جو نظر نه ايندڙ هڪ قسم. ڪي شعاع جهڙوڪ: اس قدر تي ٿين ته ڪي جهڙوڪ: نيوڪليائي ۽ يورينيم مان خارج ٿيندڙ سنگين بيماري پيدا ڪندڙ آهن.

Radiation poisoning (ري. ڊي. اي. شن پوائيزننگ) شعاعن جي لڳڻ سبب پيدا ٿيندڙ بيماري. شعاعن جا زهريلا اثر ڪينسر، چمڙي جون بيماريون ۽ صحت جا ٻيا سنگين مسئلا پيدا ڪن ٿا.

Recycle (ري. سائي. ڪل) بيڪار شئي کي استعمال جوڳو بنائڻ. جڏهن ڪا شئي وڌيڪ ڪارائتي نه رهي يا گهربل نه هجي تنهنڪي ڪنهن اهڙي مواد ۾ مٽائي ڇڏڻ جيڪو وري استعمال ڪري سگهجي.

Refinery (رفائري) ڏسو oil refinery

Rehydration drink (ري. هاءِ. ڊي. ڊرنڪ) نمڪول. ڪنڊ، لوڻ ۽ پاڻي يا اناج ۽ پاڻي ملائي استعمال ڪرڻ سان جسم مان پاڻي جي ڪوت ختم ۽ صحت بحال ٿي وڃي ٿي.

Renewable resource (ري. نيوا. ابل. ر. سورس) نواڻندڙ وسيلو. ڪو وسيلو ان جي ختم ٿيڻ جي خدشي کان سواءِ

Pesticide (پيس. ٽي. سائيڊ) جيتمار زهر / دوا. هڪ اهڙو زهريلو ڪيميائي مادو جيڪو جيتن، گتريندڙ جانورن کي مارڻ، گندگاه ۽ ٻوٽن جي بيمارين کي ختم ڪرڻ لاءِ استعمال ڪجي ٿو.

Petrol (پيٽرول) ڏسو gasoline

Petroleum (پيٽروليم) ڏسو oil

Pioneer species (پاي. ونيئر اسپي. شيز) اهڙا سگهارا ٻوٽا جيڪي ڪنهن تنباه ٿيل زمين تي سڀ کان اڳ ڦٽن ٿا.

Placenta (پل. ٽا) اوڙ، ڪنهن حامله عورت جو اسفنج جهڙو عضو جنهن رستي واڌ ڪندڙ ٻار کي رت ۽ غذائي وڪر ملندا رهن ٿا. بدقسمتيءَ سان ڪيترا زهريلا مادا اوڙ رستي ٻار تائين پهچي ڪيس ڄمڻ کان اڳ ئي ڇيهو رسائي سگهن ٿا.

Plaintiff (پلن. ٽف) دانهين، مدعي. قانون جو سهارو وٺندڙ فرد جنهن کي ڪنهن قسم جو ڇيهو رسيو هجي.

Plant breeding (پلانٽ بريڊنگ) جڏهن پوکيءَ لاءِ آبادگار اهڙن بچن جي چونڊ ڪن جن جا ٻوٽا ڊگها، منجهن جيتن لاءِ مزاحمت، ڪاٺڻ ۾ سوادِي يا اهڙيون ٻيون خاصيتون هجن. آبادگار زمانن کان اهڙي زراعت ڪندا رهيا آهن جنهن سبب اڄ اسانوت ڪيترين ئي سوادِي جنسون موجود آهن.

Plastic (پلاس. ٽڪ) پيٽروليم ۽ ٻين ڪيميائي مادن مان ٺهندڙ مادو. پلاسٽڪ ناهن ۾ سولي ٿئي ٿي پر انجي ناهن. استعمال ۾ ڪلاڪن سان ماڻهو زهريلن اثرن جو شڪار ٿين ٿا.

Plumb line (پلمب لائين) آي فرير ۾ شاهل رستي ڪنهن مٿاڇري جي سنوٽ لهن.

Pollinate (پول. لي. نٽ) پوکائڻ، نرائڻ. جڏهن هڪ گل جو تخم ڪنهن ٻئي گل تائين رسي ٿو ته بچ يا ميوو پيدا ٿئي ٿو.

Pollinator (پول. لي. نٽر) پوکائيندڙ نرائيندڙ جڏهن ڪو جيت يا جانور هڪ گل جا تخم ٻئي تائين پهچائي ٿو ته ائين ٻوٽن کي پوکجڻ ۾ مدد ڪري ٿو. هوا به تخم پکيڙڻ ۾ مددگار ٿئي ٿي.

Pollution (پول. لو. شن) غلاظت، گدلاڻ. جڏهن هاجيڪار غلاظتون هوا ۽ پاڻي سان ملايون يا زمين تي اڇلايون وڃن.

Pneumonia (نيو. مو. نيا) هڪ اهڙي بيماري جيڪا بخار، ڪنگهه ۽ ڪمزوري پيدا ڪري.

POPs (پي او پي ايس / پرسسٽنٽ آرگنڪ پوليوٽنٽ). پائدار نامياتي غلاظت ڪندڙ مادا. اهڙن زهريلن ڪيميائي مادن جو گروهه جيڪي تمام گهڻا جتاندار ٿين ٿا جهڙوڪ: ڊاءِ آڪسن ۽ بي سي بي.

تيل جي پائپين ۾ ڌماڪا ٿي نه سگهن.

Sanitary landfill (سٽن.ي. ٽري لئنڊ فل) اهڙين غلاظتن لاءِ کڏا جيڪي ٻيهر استعمال يا ريسائڪل ڪري نه سگهجن. کليل گند جي ڏيرن کان بهتر ٿين ٿا.

Sanitation (سٽن.ي. ٽي. شن) ڪاڪوس ٺاهڻ ۽ سٺيءَ حالت ۾ رکڻ ته جيئن انساني غلاظت جو صحيح ۽ سلامتيءَ واري طريقي سان اڪلاءَ ڪري سگهجي ۽ هٿ ملي صاف ڪرڻ ته جيئن جيوٽن جي ڦهلاءَ کان بچاءَ ٿي سگهي.

Scarcity (اسڪئر.سي. ٽي) اثاثا، جڏهن ڪا شئي جمجمي مقدار ۾ موجود نه هجي جهڙوڪ پاڻي يا کاڌو.

Schistosomiasis (شس. ٽو. سومي. آ.سس) آبي ڪوڏن ۾ رهندڙ ڪينشن سبب ٿيندڙ بيماري، بلڊ فلوڪ ۽ بلهارزيا جي نالي سان به سڏجي.

Septic tank (سيپ. ٽڪ ٽئنڪ) زمين اندر پوريل هڪ اهڙي ٽانڪي جنهن ۾ ڪسين جو پاڻي گڏ ۽ صاف ڪيو وڃي.

Sewage (سي. وي. ڇ) پاڻيءَ رستي انساني غلاظت پائپين يا کليل کڏن رستي نيڪال ڪرڻ.

Sewage system (سي. وي. ڇ. سس. ٽم) کڏن يا پائپين جو سرستو جن رستي ڪنو پاڻي سيپٽڪ ٽانڪين، گندن تلائن، پاڻي صاف ڪندڙ مشينن يا ڪنهن ٻئي هنڌ پهچايو وڃي.

Sewage treatment (سي. وي. ڇ. ٽريٽ. مينٽ) ڪنو پاڻيءَ کي ڇاڻڻ ۽ صاف ڪرڻ جا طريقا ته جيئن اهو وري استعمال يا بنا خٽڪي ماحول ۾ واپس ڪري سگهجي.

Sewer (سي. ور) ڪسيون يا کڏا جيڪي ڪسين جو سرشتو جوڙين.

Sharps (شار. پ. س) شين، بليڊن ۽ نستر جهڙيون تيز شيون ۽ اوزار طبي مقصدن لاءِ ڪتب اچن ٿيون (پگڊ گلاس به تيز شين ۾ شمار ٿين ٿا).

Silica, silica dust (سل. ي. ڪا. سل. ي. ڪا. ڊسٽ) ڪيترين قسمن جي ڪاٺين ۾ ٿيندڙ هڪ مادو مختلف ڪارخانا استعمال ڪن ٿا. سليڪا دز ساهه ۾ کڻڻ سان صحت جا مسئلا پيدا ڪري ٿي.

Silicosis (سل. ي. ڪو. سس) سليڪا جي دز ساهه رستي کڻڻ سان ڦڦڙن جي سليڪوسس جهڙي سنگين بيماري پيدا ڪري ٿي.

Silt (سلٽ) لٺ، پٿرن ۽ مٽيءَ جون پاڻيءَ سان وهندڙ تڇ ذريون پرزيون جيڪي صحتمند زمين جو هڪ حصو ٿي وڃن ٿيون.

Smelting (سميل. ٽنگ) سوڌو ڪچي ڌاتوءَ کي رجائڻ، عام طور تي سوڌو سبب زهريلي غلاظت پيدا ٿئي ٿي.

استعمال ڪرڻ، ڇاڪاڻ ته اهو ڪنهن وڻ جيان ٻيهر پيدا ٿي سگهي ٿو يا فطرت جو هڪ حصو هجي ٿو جهڙوڪ: هوا ۽ آس.

Reproductive health (ري. پرو. ڊڪ. ٽو. هيلٿ) جنمي صحت. صحت جا اهڙا مسئلا جيڪي عورتن ۽ مردن جي ٻار پيدا ڪرائيندڙن عضون يا عملن کي متاثر ڪن.

Resistance (ري. زس. ٽ. ٽنس) مزاحمت. ڪنهن شئي ۾ ڪنهن اهڙي شئي لاءِ مزاحمت هجڻ جيڪا عام طور تي انکي هاجو رسائيندڙ يا ماريندڙ ٿئي. بئڪٽيريا ۾ ڪن قسمن جي ائنتيبائيڪ ڊوائس ۽ مڇرن ۾ جيتمار زهرن لاءِ مزاحمت ٿي سگهي ٿي.

Resource recovery (ري. سورس ر. ڪوري) اڻ استعمال يا اڻ گهربل شين کي ڪارائتن وڪرن / شين ۾ متاثر جنهن ۾ وري استعمال، ريسائڪل ڪرڻ ۽ ڪامپوسٽ جو گندڪ چرواڇي وڃي ٿو.

Residue (ريزي. ڊيو) ڪٽي، گيرٺ، جيڪي ڪجهه بچيو يا رهيو آهي. جيتمار ڊوائس جي ڦوهاري جي باقيات فصلن تي سڪل پاڻوڙيا تيل جي ته جي صورت ۾ باقي رهجي وڃي ٿي. لابياري ڪانپوءِ فصل جي باقيات ۾ پڻ، ڏانڊيون ۽ بچ جي گل وغيره اچي وڃي ٿي.

Respirator (رس. پ. ر. ٽر) هڪ اهڙو مڪوٽو/نقاب جيڪو نڪ ۽ وات ڍڪي ڇڏي ته جيئن زهريلن مادا ساهه رستي ڪٽي نه سگهجن.

Respiratory illness (رس. پ. ر. ٽري. ال. نيس) هڪ اهڙي بيماري جيڪا ساهه کڻڻ ۾ رخنو وجهي جهڙوڪ: دم امفائيسيميا ۽ نمونيا.

Restoration (رس. ٽور. ٽي. شن. بحالي) ڪنهن تباه ٿيل شئي کي وري ساڳيءَ / سٺي حالت ۾ آڻڻ.

Reservoir (ري. زرو) هٿرادو ٺهيل ڍنڍ عام طور تي ڪنهن ڊئم ۾ پير سان ٺاهي وڃي.

Routine gas flare (رو. ٽين گئس فلئير) جڏهن 24 ٽي ڪلاڪ قدرتي گئس پيٽڪائي پيٽروليم کان الڳ ڪئي وڃي.

Runoff (رن. آف) زمين جي مٿاڇري تي وهندڙ پاڻي نه ڪي زمين ۾ جذب ٿيندڙ.

S

Safe water (سيف. وا. ٽر) سٺو صاف پاڻي. اهڙو پاڻي جيڪو ڪينشن، جيوٽن يا زهريلن ڪيميائي مادن سبب غليظ ٿيل نه هجي پيئڻ، وهنجڻ ۽ ڪپڙن ڌوئڻ لاءِ استعمال ڪري سگهجي ٿو.

Safety gas flare (سيف. ٽي گئس فلئير) جڏهن پيٽرول مان وڌو قدرتي گئس الڳ ڪرڻ لاءِ ٻاري ختم ڪئي وڃي ته جيئن

Syringe (سي.رنج) هڪ اوزار جنهن ۾ سئي رستي جسم ۾ دوا هنئي وڃي.

T

Temperate climate (ٽيمپر.پ.رٿ ڪلائي.مٽ) معتدل آبهوا، اهڙو علائقو جتي بهار، اونھاري، سرءُ ۽ سياري جون 4 موسمون ٿين.

Toluene (ٽول.يو.اين) هڪ زھريلو ڳاريندڙ مادو.

Toxic (ٽاڪ.س.ڪ) زھريلي/ زھريلو. جيڪا شئي ھاجيڪار آھي عام طور تي زھريلي ھجڻ سبب بيماري يا موت جو ڪارڻ ٿي سگھي ٿي.

Toxoplasmosis (ٽوڪس.و.پلاس.موسس) ڪاڙي ۾ جيوڙن جي موجودگيءَ سبب ٿيندڙ بيماري.

Trade (ٽريڊ) واپار. ڪاروبار. جڏهن ماڻهو ادارا يا ملڪ سامان ۽ خدمتن جي هڪٻئي سان مٽاستا ڪن. ملڪن وچ ۾ ٿيندڙ غير منصفانو واپار غربت جو هڪ وڏو ڪارڻ آهي.

Traits (ٽرائٽس) گڻ. خاصيتون. انهن جو فيصلو جينون ڪن ٿيون جيڪي هر هڪ جاندار جون نراليون ۽ مخصوص ٿين ٿيون.

Tree plantation (ٽري پلان.ٽي.شن) وڻ پوکڻ. اهڙا وڏا فارم جتي رڳو هڪ قسم جا وڻ پوکيا وڃن ٿا جهڙوڪ: رپڙ، پام آئل، ساڳون يا ديال.

Tropical climate (ٽراپ.ي.ڪل ڪلائي.ميت) گرم علائقن جي آبهوا، هڪ اهڙو گرم ماڳ جنهن جي موسم گرم ۽ خشڪ هجي عام طور تي اهڙا هنڌ خط استوا ويجهو ٿين ٿا.

Tuberculosis/TB (ٽيو.بر.ڪيو.لو.سس) سلهه، ٽي.بي، ققڙن جي سنگين وچڙندڙ بيماري.

Tumor (ٽيومر) ڳوڙهو، ڳوڙهي، غير معمولي واڌ. جسم ۾ ٿيندڙ واڌ عام طور تي ڪينسر سبب ٿئي ٿي.

Turbine (ٽر.بائين) هوا، پاڻ يا ڪرندڙ پاڻيءَ رستي بجلي پيدا ڪندڙ چرخي، ناري يا ڦرندڙ ڦيٽو.

Turpentine (ٽر.پين.ٽائين) تارپين. هڪ زھريلو ڳاريندڙ مادو.

Typhoid (ٽاءِ.فواٽڊ) مدي جو بخار. آندڻ جي بيماري جيڪا گندي ڪاڙي يا پيٽي سبب ڪرڻيءَ رستي وات تائين پهتي هجي.

U

V

Vaccination immunization (وئڪ.سي.ني.شن) ڏسو

Vaccination programs ڏسو immunization

Soak away pit (سوڪ اوي پٽ) واريءَ ۽ بجلي سان ڀريل کڏو جيڪو پاڻيءَ کي زمين ۾ آهستي آهستي جذب ٿيڻ ڏئي ٿو.

Sociodrama (سوشوڊراما) سماجي ناٽڪ. ڪنهن ننڍڙي ناٽڪ رستي ڪو سماجي مسئلو پيش ڪرڻ ۽ ان جا ڀاءُ ٻڌائڻ **Solar energy** (سولر ان.ر.جي) شمسي توانائي. سج جي توانائيءَ رستي گرمي يا بجلي پيدا ڪرڻ.

Solar oven (سولر اوون) شمسي چلهو. اهڙو چلهو جيڪو سج جي گرميءَ رستي رڌ پچاءُ ڪري.

Solar panel (سولر پينل) شمسي تختو. هڪ اهڙو ٽراڪٽو تختو جنهن رستي سج جا ترورا / شعاع جھٽي بجلي پيدا ڪجي.

Solid waste (سولڊ.ويسٽ) نهري غلاظت. ڪا به نهري شئي جيڪا استعمال ڪري اڪلائي ڇڏجي ان کي گند، ڪچرو، ڪن ڦٽ به سڏجي.

Solvent (سول.وينٽ) ڳاريندڙ عام طور تي هڪ اهڙو پاڻي مادو جيڪو ڪنهن ٻئي مادي کي ڳاري ڇڏي پاڻيءَ هڪ ٻي مضر ڳاريندڙ آهي. پيٽرول، ايسيتون، بينزين ۽ زائلين زھريلا ڳاريندڙ آهن.

Stagnant water (اسٽئنگ نٽ.واٽر) بينل پاڻي. پاڻي جيڪو نه وهندڙ ۽ گھڻي ڀاڱي بديوار هجي. بينل پاڻيءَ تي مچر واڌ ويجهه ڪن ٿا.

Sterile (اسٽيريل) سنڍ. خصي. جڏهن ماڻهو ٻوٽا يا جانور پيدا ٿيڻ ڪري نه سگهن يا جڏهن ڪا شئي جيوڙن کان آجي هجي.

Sterility (اسٽيريل.ٽي) سنڍائپ. ٻارن پيدا ڪرڻ جي لائق نه هجڻ.

Sterilize (اسٽيري.ي.لائيڙ) ڪنهن شئي جا سڀ جيوڙا مارڻ.

Surface water (سرفئس.وا.ٽر) سطحي پاڻي. اهڙو پاڻي جيڪو زمين جي مٿاڇري تي گڏ ٿئي ۽ وهي جهڙوڪ: نديون، ڍنڍون، وهڪرا ۽ رزروائر.

Subsidy (سب.سي.ڊي) امدادي رقم. رعايتي قيمت. شين يا خدمتن جهڙوڪ: فصلن، تيل، صحت سنڀال جي خرچن جي وڌائڻ يا گھٽائڻ لاءِ پئسو ڏيڻ.

Sustainable (سس.ٽئن.ا.بل) پائدار. بقادار. ان لائق هجڻ ته هلندڙ طريقو جاري ساري رکجي پر اهڙي طريقي سان ته جيئن اهڙن وسيلن جي نه ته کوٽ پيدا ٿئي ۽ نه ئي انهن کي هاڻ يا مستقبل ۾ گھڻو ڇيهو رسي هجي.

Sustainability (سس.ٽئن.ا.بل.ي.ٽي) پائداري. بقاداري. ان لائق هجڻ ته جيئن نه رڳو ماڻهن جون هاڻ جون روزانيون ضرورتون پوريون ڪري سگهجن پر ايندڙ نسلن جي گهرجن کي به نظر انداز نه ڪيو وڃي.

Yellow fever (بيبل. اوفي. ور) پيلو بخار. آفريڪا ۽ ڏکڻ آمريڪا جي ڪن حصن ۾ مچرن رستي پڪڙجندڙ هڪ سنگين بيماري

Z

Zero waste (زي رو ويسٽ) ٻڙي غلاظت. گهٽ ۾ گهٽ يا نه جهڙي مقدار ۾ گندڪچرو پيدا ڪرڻ ۽ صحت ۽ ماحول بچائڻ لاءِ سڄو گندڪچرو ريسائڪل ڪرڻ.

W

programs
Vaporize (و.پور. اٿيز) بخارجڻ. پاڻيٺ مان گئس ۾ مٽجڻ.
Value-added product (وئل يو اٿڊڊ پراڊڪٽ) اهڙي پيداوار جيڪا خام مال بجاءِ تيار ڪري وڪري جي عمل ۾ آندي ويئي هجي.
Ventilation (وين. ٽي. ل. ۽ شن) هوا گذر. ڪنهن گهر يا عمارت ۾ هوا جو لڳندو رهڻ.

Wastewater (ويسٽ وا. ٽر) غليظ پاڻي. گهرن، زراعت يا ڪارخانن جو استعمال ٿيل گندو پاڻي.
Water security (وا. ٽر سي. ڪيو. ري. ٽي) پاڻي ۽ جي ضمانت. جمجمي ۽ صاف پاڻي ۽ جي لاڳيتي فراهمي.
Water table (وا. ٽر ٽي. بل) ڏسو (groundwater)
Water treatment (وا. ٽر ٽريٽ مينٽ) پاڻي ۽ جي صفائي. مختلف طريقن سان پيئڻ جي پاڻي ۽ کي پاڪ صاف ڪرڻ.

Watershed (وا. ٽر شيڊ) سِر / ٽرائي. زمين جو اهڙو هنڌ جتي برسات، برف، ڳڙي ۽ زمين مان نڪرندڙ پاڻي وڏي ۽ ندي، ڍنڍ يا ويٽلئنڊ ۾ گڏ ٿيندو رهي انکي ڪيچمينٽ ايريا (catchment area) به سڏجي.

Watershed management (وا. ٽر شيڊ مئنيج مينٽ) ڪنهن ٽرائي جي زمين ۽ پاڻي ۽ جي وسيلن جو صحتمند طرح سان استعمال ۽ پائدار طريقي سان سانڍ ڪرڻ.
Wetland (ويت. لئنڊ) زمين جو اهڙو هيٺاهون هنڌ جيڪو سال جو ڳچ عرصو تراڪڙي پاڻي ۽ ۽ پوٽن سان ڍڪيل رهي. ڏپڻ، تمر جا ٻيلا ۽ برساتي پت ويٽلئنڊ آهن.

Wind energy (ونڊ ان. ر. جي) هوا شڪتي. هوا شڪتي ۽ رستي بجلي پيدا ڪرڻ

Windlass (ونڊ. لاس) چرخي، ڦرڻي جنهن رستي ڪوه مان باٿلي ۽ رستي پاڻي چڪي ڪڍڻ سولو ٿئي

World Health Organization/ WHO (ورلڊ هيلٿ اور. گن. ۽ زي. شن) صحت جو عالمي ادارو. اقوام متحده جو صحت لاءِ ذميوار بين القوامي ادارو.

World Trade Organization (WTO) (ورلڊ ٽريڊ اور. گن. ۽ زي. شن) وڻج واپار جو عالمي ادارو. هڪ طاقتور ادارو جنهن سان حڪومتون مختلف ملڪن ۽ ملٽينشنل ڪمپنين سان وڻج واپار لاءِ ٺاهه ڪن ٿيون.

X

Xylene (زاء. لين) هڪ زهريلو ڳار.

Y